

Растко Немањић, најмлађи син великог српског жупана Стефана Немање и Ане, рођен је око 1174. године. Заједно са старијом браћом, Стефаном и Вуканом, на двору у Расу, добио је изванредно образовање. Од ране младости показивао је љубав према књизи. На његов духовни развој највише су утицала житија јужнословенских пустињака, светог Јована Рилског, Јована Осоговског, Гаврила Лесновског и Прохора Пчињског. Ипак, сматра се да се мали Растко највише одушевљавао житијем светог и равноапостолног Кирила, просветитеља Словена, које је често читано на Немањином двору.

Већ у петнаестој години отац му даде на управљање Хумску област, између Неретве и Дубровника. Као владар био је кротак, благ и љубазан према свима. Помагао је сиротињи, као ретко ко други. Посебно је поштовао монахе.

Међутим, тежећи савршенијем животу, млади Растко је напустио родитељски дом и отишао у Свету Гору. У осамнаестој години живота примио је монашки чин и добио име Сава. Стефан Немања, који је монаху Сави слао богату материјалну помоћ за светогорске манастире, замонашио се, пошто је предао престо сину Стефану. Као монах Симеон, придружио се најмлађем сину у манастиру Ватопеду, чији су велики добротвори убрзо постали.

Они, затим, обновише напуштени и опустошени манастир Хиландар, који је византијски цар Алексије III предао Србима у власништво. Хиландар је све до XVIII века био највећа српска школа и расадник наше духовности, просвете и културе.

После четрнаест година, тачније 1207. године, са моштима Светог Симеона Мироточивог, Сава - сада у чину архимандрита - враћа се у Србију и у манастиру Студеници, очевој задужбини, мири око власти завађену браћу Стефана и Вукана. Потом ради на црквеном и културном просвећивању српског народа; говори им о хришћанском моралу, љубави и милосрђу; ради на организацији Цркве (оснива епархије). У својој личности је објединио просветитеља, духовника, државника и учитеља.

На празник Успења Пресвете Богородице, 15. августа 1219. године, у Никеји патријарх Манојло Сарантен, уз сагласност цара Теодора I Ласкариса хротонише Саву за првог српског архиепископа. Од тада

је Српска Православна Црква аутокефална, са благословом да српски архиепископи могу да примају посвећење од сабора својих епископа. Исте године, на сабору у манастиру Жичи који је постао седиште самосталне Српске Цркве, Сава од својих најбољих ученика изабра и посвети неколико епископа и разасла их у епархије широм отачаства. У Србији подиже многе цркве, манастире и школе.

Године 1234. Свети Сава креће на своје друго путовање у Свету Земљу. Пре поласка, на престо Српске Архиепископије поставља свог оданог ученика Арсенија Сремца, човека духовног и христоликог живота. Ово је био мудар и промишљен потез, пошто је знао да од личности наследника умногоне зависи даља судбина Српске Цркве и државе.

Приликом повратка са поклоничког путовања, упокојио се у Бугарској, у Трнову, на Богојављење 14. јануара 1235. године. Краљ Владислав је, 1237. године, уз највише црквено-државне почести пренео мошти светитеља Саве у манастир Милешеви.

Присуство његових светих моштију имало је за сваког Србина изузетан духовни, али и политички значај, а нарочито у време турског ропства. Ни једна личност код Срба није толико уткана у свест и биће народа као личност Светога Саве. Пример за то су устаници у Банату са краја XVI века, на челу са вршачким владиком Теодором. На устаничком барјаку била је извезена икона Светог Саве. Срби су устали против тираније турских власти, али је убрзо уследила одмазда. Године 1594. на Врачару у Београду, Синан паша је на ломачи спалио Савине свете мошти. Предање каже да су дим и пепео са те ломаче развејали огањ благодати Христове у све српске земље и у све српске душе. Због тога му Срби, не само у српским земљама, него и широм света, подигоше многе свете храмове. Сада, управо на месту на коме су спаљене његове свете мошти, Срби са свих светских меридијана довршавају највећи, величанствени - Спомен-храм Светог Саве.